

BLOEMEN

voor Moeder Aarde

**TINI BRUGGE
PETER VAN ASSELT
HANNEKE MAASSEN
ELISABETH LUURTSEMA OSC**

*Dertig jaar symbolisch schikken
op de adem van de seizoenen
thuis en in kerken*

De mooiste bloem is de bloem die jij zelf tot bloei hebt gebracht.

Je bloem zal bloeien, zal vrucht dragen.

Ga niet wachten op wat men bepaalt en bedenkt.

Draag op eigen wijze zorg voor milieubloemen.

Samenwerken:

Je eigen muren brokkelen af: je raakt verbonden met mensen, planten, dieren, hemel en aarde en krijgt er nieuwe broeders en zusters bij.

Zo samen werken aan een duurzame aarde is werken aan vrede, gerechtigheid en een schepping die bloeit.

Zo worden bloemen tot een boeket.*

ISBN: 9789078477457

NUR: 713

Uitgave: Stichting Docete - Houten
www.docete.nl e-mail: info@docete.nl
tel. 030-293 6807

Tekst en samenstelling: Tini Brugge
Composities en foto's: Peter van Asselt, Hanneke Maassen, Tini Brugge
en zr Elisabeth Luurtsema (mandala's)
Vormgeving: Renata Stijl

www.symbolischschikken.nl
www.groenekalender.nl
www.inspiratie-tuinen.nl

* alle teksten zonder bronvermelding zijn van auteur Tini Brugge

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze opgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen, in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, hetzij mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

- 5 **AANBEVELING**
Geert van Dartel – voorzitter Raad van Kerken
- 6 **INLEIDING** na 30 jaar (Floriade in Zoetermeer)
Zeg het met bloemen.. zorg voor de aarde
- 'In alle dingen opgericht,
door alles heen dringt hemels licht'*
Johannes Damascenus (ca. 675-749)
vert. J.W. Schulte Nordholt
- 7 **DANK**
- 8 **WERKWIJZE EN EXPRESSIE**
Milieuvriendelijk schikken
Expressie en beeldkracht
De betekenis van bloemen
Kleuren met betekenis
Getallen
- 13 **LENTE**
Verwondering: bloesem, gras en paardenbloemen
Goede Week, Pasen, en Paastijd
Witte Donderdag, Goede Vrijdag en Stille Zaterdag
Pasen en paasbloemen
Hemelvaart en Wees-Zondag: Fluitenkruid en Mosterd
Vergeet-mij-niet: stil staan bij sterven
Mariabloemen in de meimaand
- 20 Pinksteren en Pinksterbloemen
Gaven en Vruchten van de Geest
Geest en Vuur
Drievuldigheid: drietallig en dialoog
- 23 **ZOMER**
Verwondering: rozen en lelies
Kruiden en bloemen voor St Jan (24 juni) en Maria (15 augustus)
Pelgrimeren
Jacobskruid, schelpen en rogge, 25 juli
Zomerbloemen:
Gladiolen en apostelen
Hortensia
Dahlia's en een bisschop
Zinnia en Cosmea
Ridderspoor

- 28 Zorg voor de Aarde, 1 september - 4 oktober
Zonnebloemen
Franciscus van Assisi, zon maan, sterren en Tau-kruis
Dierendag 4 oktober
Zonnebloemzondag: Ziekenzondag
Vrede, witte bloemen, V-teken en interactie
- 31 **HERFST**
Verwondering: Zaden en Vruchten
Oogst en Dankdag
Gedachtenis
Asters en chrysanten: sterren en kerkhofbloemen
Basilicum en kruis
Gedenken
Hart en ringen: vormen van verbondenheid
Palmgras en rietstok: Christus Koning
- 35 **ADVENT EN KERSTMIS**
Verwondering: bomen, groen, knoppen, bollen
Advent
Kransen
Kaarsversiering
Bloesem in de winter
Kerstroos tafelschikking
Ster en interactie
- 40 **WINTER**
Verwondering: takken, vorm en kleur
Verzoenen: Week van gebed voor de eenheid
Sneeuwkllokjes - Opdracht van de Heer, 2 februari
Krokus en een hart voor Valentijn, 14 februari
Veertigdagentijd - Van woestijn naar paastuin
Glas of schalen: as, zand, stenen, water, licht, aarde en palmtakjes
Kruisen in kleuren en vormen
Interactie
Doop: blauwe druifjes en wilgenkatjes
Narcissen, Jozef en een staf, 19 maart
Violtjes en verwachting: Aankondiging aan Maria, 25 maart
- 49 **VERANTWOORDING**
- 51 **LITERATUUR EN WEBSITES**

AANBEVELING

U hebt een bijzondere uitgave van Docete in handen. Dertig jaar na de eerste handreiking “Symbolische bloemsierkunst – voor kerk en woning” ligt er nieuwe handreiking van Tini Brugge. Vele jaren heeft zij samen met anderen een brug geslagen tussen de schoonheid van de natuur én geloof en liturgie. Daaraan ten grondslag ligt een grote zorg over de uitputting van de aarde, een besef dat vandaag in steeds bredere kringen wordt gedeeld.

In deze nieuwe handreiking Bloemen voor moeder Aarde, die bij gelegenheid van de Floriade in Almere verschijnt, zijn bloemen en bloemschikkingen de sleutel om de verbinding tussen het ritme van de natuur en het verloop van het liturgisch jaar te verstaan. In de natuur en in de symbolische bloemschikkingen kunnen we soms in een oogopslag zien wat in gedichten en liturgie wordt uitgesproken en verbeeld.

Op het ritme van de seizoenen en het liturgisch jaar wordt u, lezer, een schat aan poëtische en informatieve teksten en foto’s van bloemschikkingen aangereikt. Een uitgave vol tederheid en schoonheid. Ik hoop dat u er zich door laat aanspreken en erdoor gestimuleerd wordt om zelf symbolische bloemschikkingen voor uw woning of kerkgemeenschap te maken. Tot lof van de Schepper en als teken van de zorg voor de schepping.

**Geert van Dartel
voorzitter Raad van Kerken in Nederland**

INLEIDING

Na dertig jaar.. zeg het met bloemen.. zorg voor elkaar en de aarde

Bloemen voor de aarde, ons gemeenschappelijke huis...

De zorg voor de aarde ligt in handen van mensen. Door mijn bezorgdheid over haar uitputting, verspilling en verontreiniging ergerde ik mij in mei aan chrysanten in kerken omdat het van nature herfstbloemen zijn.

Dertig jaar geleden, tijdens de Floriade van 1992, verscheen het eerste boek dat ik, samen met Aad van Uffelen, samenstelde over Symbolische bloemsierkunst - voor kerk en woning. In dit boek staan vele suggesties om te komen tot passende schikkingen op de adem van de seizoenen en het liturgisch (kerkelijk) jaar. Ook maakten we in dat jaar het ontwerp voor de bloemversiering met Pasen op het Sint Pietersplein in Rome aan de hand van de vier elementen lucht, vuur, water en aarde uit het Zonnelied van Franciscus van Assisi. Het boek kreeg veel aandacht, ook door het geven van toerusting voor katholieken en protestanten.

Symbolisch schikken ontwikkelde zich in allerlei vormen, van grote en kleine schikkingen in kerken of op stilletafels, passend bij een Bijbelse tekst of thema. Maar ook thuis, waarbij men bloemen gebruikt die voor een persoon een betekenis hebben en alleen door het eigen verhaal te begrijpen zijn.

Nu na dertig jaar, bood uitgeverij Docete (destijds opgericht door de fraters van Utrecht), mij de mogelijkheid om in te gaan op ontwikkelingen en een nieuwe, beknopte handreiking samen te stellen. Bloemen en takken uit tuinen en hun symbolische betekenis zoals die door de eeuwen heen zijn ontstaan, probeer ik – in samenwerking met anderen - te verbinden met thema's passend bij het seizoen.

Eén van de ontwikkelingen is interactie, het samen schikken en stil te staan bij verwondering, geraakt worden en op zoek gaan naar een eigen expressie rond een thema met materialen uit tuinen of bossen. Het maken van een mandala in een tuin is een vorm van persoonlijke meditatie of gebed, of als vorm van gezamenlijke interactie. Voorbeelden van deze verschillende vormen komen in deze handreiking terug.

Voor deze uitgave werkte ik samen met Peter van Asselt, bloemstylist en betrokken bij de St. Adelbert-abdij in Egmond-Binnen.

Ook zijn er composities opgenomen van meesterbinder Hanneke Maassen die ik in 1992 op de Floriade in Zoetermeer leerde kennen en die reeds betrokken was bij andere boeken over symbolische bloemsierkunst. Zij is nu verantwoordelijk voor de handreikingen rond Kerst en Pasen die bij het dienstencentrum van de Protestantse Kerk (PKN) verschijnen.

Symbolische bloemsierkunst ontwikkelde ik destijds (van 1987-1992) in het klooster van de zusters Clarissen in Megen, samen met claris Chiara Bots en andere zusters. In deze uitgave vindt u mandala's met tuinmaterialen door zr. Elisabeth Luurtsema, claris in het Stadsklooster San Damiano in Den Bosch.

DANK

Veel dank aan allen die de afgelopen dertig jaar met mij mee liepen, mij inspireerden en motiveerden, in stille verbondenheid, met name Peter van Asselt, Hanneke Maassen en claris Elisabeth Luurtsema die met hun schikkingen en mandala's deze uitgave extra kleur geven.

Speciale dank aan alle betrokkenen bij de groene websites. Met name dank ik Charlotte Kwak, contactpersoon voor de website www.symbolischschikken.nl en de landelijke Raad van Kerken die deze en de andere groene websites ondersteunt zoals www.scheppingvieren.nl, www.kerktuinen.nl en www.kloostertuinen.nl (samengevoegd tot www.inspiratie-tuinen.nl), www.kerkenmilieu.nl, www.sameneerlijketen.nl en www.groenekalender.nl als een oecumenische bijdrage aan onze zorg voor de schepping, ons gemeenschappelijke huis.

Ik denk in dankbaarheid ook aan alle religieuzen en anderen die mij de ruimte boden om betrokken te zijn bij hun kerk- en kloostertuinen.

Met name dank ik voor de gastvrijheid van de St. Adelbert-abdij in Egmond-Binnen.

Tini Brugge, Levensakker, Almen

6 februari 2022 St. Dorothea, patroon van bloemisten en tuiniers

WERKWIJZE EN EXPRESSIE

Hoe begin je?

Ga eens buiten zoeken, in een tuin of bos, met een thema in je hoofd. Ontdek met je ogen, neus en handen, met al je zintuigen, passende kleuren, geuren, takken, kruiden en bloemen die voorhanden zijn. Let op vormen, de uitstraling van een tak of bloem en laat je verrassen.

Gaandeweg kom je op een spoor om stem te geven met je handen aan een thema, aan verdriet en vreugde. Een taal van bloemen verbinden en delen met het lied van de aarde en mensen. Een lied met geloof in leven, de Eeuwige, verbonden met hoop en liefde die ontluikt en groeit. Een mens als een boom die wortelt bij een bron en tot bloei komt?

Zeg het met bloemen, zorg voor de aarde, tot lof van de Ander en anderen, ook voor toekomstige generaties.

Duurzame schiktechniek

We gebruiken zo veel mogelijk alternatieven voor steekschuim. De huidige milieuvriendelijke variant is nog niet duurzaam (door de wijze van produceren en niet snel afbreekbaar). Alternatieve waterdragers zijn bijvoorbeeld glazen steekbuisjes, het gebruik van gaas of loodprikkers, vlechten, knopen, weven, verbinden, steunen, klemtechnieken. Steekschuim kun je ook vervangen door steekmatjes te maken met takken en takjes of een stevige bloem - en rietstengels of biezen. Brede bladeren van lis en iris zijn met name geschikt voor vlechtmatjes.

Zie ook de voorbeelden op www.symbolischschikken.nl/duurzaamheid– en in het boek *Natuurlijk Bloemschikken Terra/Lannoo van Aad van Uffelen 2002*.

Voor het maken van mandala's zijn geen hulpmiddelen nodig: je legt de materialen in een schaal, of buiten in het zand of op het gras en maakt ter herinnering een foto.

Voor het maken van grote composities in de kerk kun je een ondergrond maken van takken, waar nodig gesteund met metaal.

